

משיב ואומר לו: הן (10)!

ואחת, לשכה שעושיין בה לחם הפנים (12).

אמר להן הממונה לכהנים שזכו בפיס, קודם שהאיר היום: צאו והביאו טלה לתמיד מלשכת הטלאים, והכינו אותו לשחיטה, ובקרוהו ממום!

נכנסו הכהנים ללשכת הכלים, והוציאו משם תשעים ושלושה כלי שרת של כסף וכלי שרת של זהב, לצורך עבודות היום.

והשקו את קרבן התמיד בכוס של זהב כדי שיהיה נוח להפשיט את עורו.

והרי לשכת הטלאים נתונה במקצוע צפונית מערבית של בית המוקד (11).

ואף על פי שהוא כבר מבוקר ממום מבערב ב-ל [מאתמול, שהרי קרבן התמיד טעון ביקור ממום ארבעה ימים קודם שחיתתו], היו מבקרין אותו שוב קודם הקרבתו, לאור אבוקות.

ובית המוקד, טרקלין גדול היה. וארבע לשכות היו שם, פתוחות לו.

אחת, לשכת הטלאים האמורה.

מי שזכה בשחיטת התמיד, משכו והולך עמו לבית המטבחים. וכן מי שזכו בהעלאת האברים, הולכין אחריו לבית המטבחים.

ואחת, לשכת החותמות. שמי שהיה צריך סלתות ונסכים למזבח היה משלם שם את דמיהם. והיה הממונה שיושב שם חותם לו על אישור התשלום. והיה הלה ניגש עם חותם זה לממונה על הנסכים, ומקבלם ממנו.

ובית המטבחים היה לצפונה של מזבח. שהתמיד הוא עולה, ושחיטת העולה היא "על ירך המזבח צפונה". ועליו [על בית המטבחים] שמונה עמודים ננסים [נמוכים] של אבן.

ואחת, לשכת בית המוקד [הקרויה "בית המוקד הקטן"]. ששם היתה מדורה תמיד.

מתיא. מנחת חינוך, מצוה ת"א.

11. וביומא טו ב קא רמי עלה ממתניתין דמדות, דקתני בה דהיתה במקצוע דרומית מערבית. ומשני לה בכמה אופנים.

וצריך עיון מהא דמשמע מדבריו פרק א' מעבודת יום הכיפורים, דאף לכתחלה זמנו מעמוד השחר. ויעויין באבן האול שם.

12. ובמתניתין דמדות אין מונה את לשכת בית המוקד ולשכת החותמות. אלא מונה תחתיהן לשכה שגנזו בה בני חשמונאי את אבני המזבח ששקצום מלכי יון, ולשכה שיורדים בה לבית הטבילה.

10. רש"י, מנחות ק'. והמפרש כתב, דשמואל בן מתיא שהיה ממונה אתא למיפלג אתנא קמא, וקאמר: לא היה הרואה אומר ברקאי. אלא בזה הלשון היה אומר: האיר פני כל המזרח. ואמר לו אידך: עד שבחברון? ומשיב לו הן [לחד תירוצא ביומא כח ב].

והיינו הך הן. דבלשכת החותמות גנזו את אבני המזבח. ולשכת בית המוקד היא זו שירדו לבית הטבילה. וקרויה כן על שם שמדורה

ובירושלמי איתא, שדוקא ביום כיפורים היה אומר כן, בשביל להזכיר זכות ישיני חברון.

העזרה. מפתח אחד היה המפתח שהוא יורד עמו לאמת השחי, כלומר לחור שבכותל [וקרי ליה הכי משום שצריך היה הפותח להכניס את ידו לשם עד בית שחיו], עד שמגיע למנעול הפנימי ופותחו. ומפתח אחד מהם היה לנעול החיצוני. ובמפתח זה הוא פותח כיון [בקלות], בלא לטרוח ולהכניס ידו בכותל.

בא לו הממונה על פתיחת ההיכל, לפשפש [פתח קטן] הצפוני.

שני פשפשוין היו לו לשער הגדול של ההיכל. אחד בצפון, מימין השער. ואחד בדרום, משמאלו.

ובפשפש שבדרום, לא נכנס בו אדם מעולם.

ועליו, על הפשפש הדרומי, הוא מפורש על ידי יחזקאל, "ויאמר אלי ה': השער הזה סגור יהיה לא יפתח, ואיש אל יבא בו — כי אם ה' אלקי ישראל בא בו, והיה סגור".

נטל הממונה את המפתח, ופתח את הפשפש הצפוני, ונכנס לתא שלפני ההיכל. ומחתא נכנס להיכל. עד שהוא מגיע לשער הגדול מצדו הפנימי. וכשחגיע לשער הגדול, העביר את הנגר [הסיר את הבריח] ואת הפותחות [המנעולים], ופתחו לשער.

לא היה השוחט שוחט את התמיד, עד שהיה שומע את קול השער הגדול של היכל

ורבעים [מרובעים] של עץ ארז, היו על גביהן של העמודים. ואונקלות [וויס] של ברזל היו קבועין באותם רבעים. ושלושה סדרים של אונקלות היו בכל אחד ואחד מהרבעים, שבהם תולין את הקרבן לאחר שחיטתו!

שהיו האונקלות סדורים זה למעלה מזה. העליון לפרים, האמצעי לאילים. והתחתון לכבשים [ר"ש מדות]. ולא היה ראשו של הקרבן נגרר על הארץ. אלא היו מניחין את הקרבן ומפשיטין אותו, על שלחנות של שיש שהיו בין העמודים.

מי שזכו בדישון המזבח הפנימי והמנורה היו מקדימין [קודם לפתיחת דלתות ההיכל, אף שעדיין לא הגיע זמן עבודת הדישון. ראב"ד], להיות מוכנים לעבודתם כשד' כלים בידם. ואלו הן: הטני, והכוז, [וכדמפרש ואזיל מה הם], ושני מפתחות.

הטני הוא סל שדומה לתרקב [כלי המחזיק שלושה קבין] של זהב, והוא מחזיק קביים וחצי.

והכוז דומה לקיתון [כד] גדול של זהב.

ושתי המפתחות נועדו לפתוח את הפשפש הסמוך לשער ההיכל.

שהיו שני מנעולים לפשפש הזה. אחד מצדו הפנימי שכלפי ההיכל, ואחד מבחוץ לצד

הכא. וכל הארבע לשכות שנמנו כאן היו בחציו המקודש שבעזרה.

ולא מני התם את לשכת בית המוקד ולשכת החותמות, משום שהיו סמוכות מבפנים לכותל העזרה הצפוני, ולא היו נראות למי שבא מבחוץ.

שהיתה בה, להתחמם אחר הטבילה. מפרש. אבל הראב"ד כתב, דלאו היינו הך הן. אלא

שבית המוקד היה חציו בחול וחציו בקודש. ובמסכת מדות מונה אף את לשכות בית המוקד שהיו בחול. והן השתיים שלא הוזכרו

וכן, מיריחו היו שומעין את קול גביני הכהן שהיה הכרוז. והיה מכריז במקדש כל יום: עמדו כהנים לעבודתכם, ולויים לדוכנכם, וישראל למעמדכם! והיתה נשמעת הכרזתו עד יריחו.

וכן, מיריחו היו שומעין את קול גלגל העין שעשה אותו בן קמין מוכני לכיור, לשקעו בכור המים, כדי שלא יפסלו מימיו בלינה! ונתבאר לעיל כח:].

וכן, מיריחו היה אדם שומע את קול השופר שהיו תוקעים בו במקדש בכל יום (3)!

ויש אומרים: אף קולו של כהן גדול בשעה שהוא מזכיר את השם המפורש ביום הכיפורים, היה נשמע עד יריחו!

מיריחו היו מריחין את ריח פיטום הקטורת שבמקדש, שהיה מתפשט הריח, והגיע עד ליריחו.

כשנפתח! (1) שאין הקרבן נשחט כל זמן שדלתות היכל נעולות. כדכתיב בשלמים "ושחטו פתח אהל מועד". ומיניה ילפינן לכל הקרבנות.

מיריחו היו שומעין את קול השער הגדול של ההיכל, כשנפתח! ויריחו היתה מרוחקת מירושלים דרך עשר פרסאות [יומא ל"ט:].

וכן, מיריחו היו שומעין את קול המגריפה (2) [כלי נגינה שהיה במקדש]!

וכן, מיריחו היו שומעין את קול החליל שהיה במקדש!

וכן, מיריחו היו שומעין את קול הצלצל [כלי נגינה], שהיה מקיש בו בן ארזה במקדש!

וכן, מיריחו היו שומעין את קול השיר של הלויים במקדש!

דוקא הוא. וכל זמן שלא התחילה עבודה אחרת, מתיחסת השעה לעבודה הראשונה.

2. כן פירשו הרמב"ם והברטנורה. אלא שמסידור הקולות לפי הגירסא שבמשניות נראה דלאו מכלי נגינה היא. אלא הכוונה למגריפה שבסוף פרק ה', שהוא כלי המשמיע קול, וצורתו כמגרפה. רש"ש.

3. וכל אלו הקולות, בדרך נס היו נשמעים ביריחו. ודוקא ביריחו, ולא בצדדים אחרים. מפני שיש בה קצת קדושת ירושלים. לפי שהיתה ראשונה לכיבוש ארץ ישראל. ראב"ד.

ויעיין בתוספות יום טוב שמשמע מדבריו, בדבר הטבע היה.

1. וכתב הרמב"ם בפרק ו' מתמידין ומוספין הלכה ב: והמדשן את המזבח — מדשנו בשעה שהשוחט שוחט את התמיד. ואחר כך זורק הדם זה שקבלו.

וכתב הלחם משנה, דמשמע ליה דהיו הדישון והשחיטה יחד, מדקאמר אביי "דישון מזבח פנימי קודם לדם התמיד", ולא קאמר "קודם לשחיטת התמיד".

אולם החזון איש (מנחות סימן ל"ו) כתב, דמהא שהקדים הרמב"ם בהלכה קודמת "ובשעת פתיחת השער שוחטין את התמיד", נראה דקודם הדישון הוי. וגם תמוה לומר דבכת אחת נעשו, שהרי השחיטה היא מהירה ואי אפשר לדשן בשעה קלה כזו. וגם אי אפשר לכוון שיהיו בכת אחת.

ומה דכתב "בשעה ששוחט את התמיד", לאו

אמר רבי אלעזר בן דגלאי: עזים היו לאבא בערי המכוור, שהיו רחוקות מירושלים. והיו אותן עזים מתעטשות מריח פיטום הקטורת!

מי שזכה בדישון מזבח הפנימי נכנס להיכל, ונטל את הטני, והניחו לפניו על רצפת ההיכל. והיה הופך בידיו את דשן המזבח ונותן אותו לתוכו של הטני(4). ובאחרונה, לאחר שחפן בידיו את כל מה שניטל בחפניו, כיבד [טאטא] את שאר הדשן

לתוכו של הטני. וכשגמר, הניחו לטני בהיכל(5), ויצא.

ולאחר דישון המזבח היו מדשנים את המנורה(6), והיא "הטבת הנרות" בבקר, האמורה בקרא(7). ולא היו מטיבים את כל הנרות בפעם אחת, אלא קודם היטיבו את חמשת נרות המערביים ולאחריהם את השניים הנותרים. [לחכמים, היתה הקטרת הקטורת מפסקת ביניהם. ולאבא שאול, זריקת דם התמיד הפסיקה ביניהם]. ודרשינן

4. והראב"ד כתב, ד"תוכו" אמזבח קאי. שהיה מכבד את שארית הדשן לאמצעיתו של מזבח, ומשם נטלו והניחו בכלי.

ונראה לחדש מזה, דהיה דישון מזבח הפנימי כדוגמת המזבח החיצון. שקודם היו תורמין ממנו תרומת הדשן. ואחר כך היו גורפים את שארית הדשן לתפוח שבאמצע מזבח, ומשם הוציאוהו. וכעין זה עבדינן במזבח הפנימי.

ובזה יובן נמי למה היה מניח את הטני בהיכל ולא הוציאו עמו. דעל פי הנ"ל יש לומר, שהיו עושים את הדישון בב' פעמים. קודם עשה את החפינה שהיא דוגמת תרומת הדשן, ויצא. ואחר כך נכנס שוב לכבד את שאר הדשן, כדוגמת הוצאת דשן מזבח החיצון. מקדש דוד

5. ולא הוציא מיד את דשן המזבח, משום שהמתין עד לאחר גמר הטבת המנורה. ואז היה מוציא אותו, יחד עם הכהן המוציא את דשן המנורה. לפי ששניהם היו נשפכים במקום אחד, אצל תרומת הדשן, ונבלעים שם במקומם. ברטנורה.

6. והרמב"ם שם כתב דזריקה קודמת להטבת חמשת הנרות. והוא לשיטתו אזיל, דפסק כחכמים דאבא שאול, דהקטורת היתה מפסיקה בין הטבת חמש נרות לשני נרות. ויעויין

בליקוטי הלכות, ובחזון איש שם, במקור שיטתו.

7. והרמב"ם בפירוש המשניות כתב שהטבת הנרות כוללת את החלפת הפתילות והדלקתם. וכן כתב בפרק ג' מתמידין ומוספין הלכה י"ב: "והדלקת הנרות היא הטבתם". ולדעתו היו מדשנים ומדליקים את המנורה פעמיים ביום, בבוקר וביין הערביים.

וכתב שם הכסף משנה: "והאחרונים חולקים עליו ואומרים שאין הדלקת הנרות, אלא בין הערביים. ופירוש "בהטיבו", אינו הדלקה אלא תיקון הפתילות. וכל זה תמצא באורך בתשובות הרשב"א סימן ש"ט וע"ט. וממה שכתב [רש"י] בפירוש התורה נראה שדעתו כדעת האחרונים. וכן נראה שהוא דעת הראב"ד. וכן דעת אונקלוס".

וגם הברטנורא כאן כתב, "פליאה נשגבה בעיני. ולא שמעתי ולא ראיתי לאחד מרבותי שסובר כן".

עוד תמהו המפרשים על הרמב"ם, איך יתכן לומר שהטבה והדלקה היינו הך הם, והרי הדלקה כשרה בור, והטבה אינה אלא ככהנים. ובהכרח דשני עניינים שונים הם. ויעויין בחידושי רבינו חיים הלוי שם, ביישוב דברי הרמב"ם בזה.

כן מדכתיב "בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות". אמרה תורה: חלק את ההטבה לשני בקרים, ועביד הטבת חמש נרות ברישא, והדר הטבת ב' נרות⁽⁹⁾.

וקסבר תנא דמתניתין, דהמנורה היתה עומדת ממזרח למערב. ולפיכך היה מניח את שני הנרות המזרחיים לסוף. כי מדכתיב "להעלות נר תמיד מחוץ לפרוכת העדות, יערוך אותו לפני ה'" ילפינן דאמרה תורה: קבע נר להדליק ממנו את שאר הנרות! ונר זה הוא השני ממזרח. משום שבהכנסו להיכל, הריהו פוגע תחלה בנר המזרחי. ואין מעבירין על המצוות. אבל אין זה הנר הראשון ממזרח, משום דכתיב "לפני ה'", דהיינו כלפי מערב. הלכך מוקמינן ליה אנר השני. והוא הקרוי "נר מערבי". ובו נעשה נס בימי שמעון הצדיק, שלא היה כבה עד

הערב. והוא הוקבע להדליק ממנו את שאר הנרות. ולכך מוקמינן לחמשת הנרות שמדשנין אותם בתחלה, לחמשת הנרות המערביים ממנו.

מי שזכה בדישון המנורה נכנס להיכל. ואם מצא את שני הנרות המזרחיים דולקין — מדשן את שאר חמשת הנרות ומסלק את שמנם ופתילותיהם לתוך הכוז, ומניח את שני אלו דולקין במקומן ואינו מכבם! [ולקמן בפרק ו' יבואר כיצד היה נוהג בהם לאחר שנכנס פעם שניה להיכל, לאחר זריקת דם התמיד].

ודוקא את שני אלו היה מניח. אבל אם שאר חמשת הנרות היו דולקים, היה מכבה אותם ומדשנם⁽⁸⁾.

8. וכתב הרמב"ם בפרק ג' מתמידין ומוספין, הלכה י"ב: מהו דישון המנורה? — כל נר שכבה מסיר הפתילה וכל השמן שבנר, ומקנחו ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר וכו'. ונר שמצאו שלא כבה, מתקנו! ודלא כהראשונים שכתבו, שצריך לכבותו ולדשנו.

וכתב הגרי"ז בביאור שיטתו, דבאמת שני דינים איכא בדישון המנורה.

הדין הראשון, עיקר מצותו הוא בנרות, שיטיבם וידשנם. והכל בכלל מצות עריכת הנרות. וילפינן ליה מקרא ד"בהיטיבו את הנרות".

ומלבד זאת איכא מצות דישון בעצם הדשן, כמו בדשן המזבח החיצון, דאית ביה מצות הרמה והוצאה. ודין זה ילפינן מקרא ד"הדשן", כדאיתא במעילה י"א.

ועל פי זה יש לומר, דדוקא לאחר שכבה הנר אית בשמנו ופתילתו תורת "דשן", לענין שתחול

בו המצוה דהוצאת הדשן. אבל כל זמן שהוא דולק, לית ביה אלא מצות "הטבה". ולזה סגי תיקון הנר והוספת שמנו לשיעור, ולא בעינן דישון.

ויעויין עוד באבן האזל באריכות דבריו, בביאור הענין.

9. והא דעבדינן חמש ברישא, היינו משום דכיון דמתחיל בהטבה, עביד לה רובה. אבל אינו מטיב בתחלה ששה. דאם כן לא יוותר לסוף אלא נר אחד. וכתיב ב"היטיבו את הנרות", ואין נרות פחותים משניים. יומא לג ב.

וכן עשו בזמן שלא היה נס. אבל בזמן שמעון הצדיק שהיה נר מערבי [הנר השני ממזרח] דולק תמיד, לא היה מטיבו בבוקר אלא מניחו עד הערב, וממנו היה מדליק את שאר הנרות. ואחר כך היה מטיבו ומדליקו שוב. ובבוקר היה מטיב לאחר חמש נרות, רק נר אחד בלבד. ברטנורא.

המערביים⁽¹⁰⁾. ולאחר שזורק את הדם ישוב ויכבה את הנרות המזרחיים, וידשנם⁽¹¹⁾.

ואבן היתה לפני המנורה, ובה שלש מעלות [מדרגות] כנגד שלש העלאות דכתיבי אצל המנורה. "בהעלותך את הנרות", "והעלה את נרותיה", ו"להעלות נר תמיד".

שעליה [על האבן] היה הכהן עומד ומטיב את הנרות. שלפי שהיתה המנורה גבוהה י"ח טפחים, היה צריך לעלות עליה בכדי להגיע לנרות ולדשנם.

וכשסיים את דישון חמשת הנרות, היה מניח את הכוז עם הודשן על המעלה השניה שבאבן [והשאירו שם, משום שעדיין היה צריך לדשן את שני הנרות], ויצא מן ההיכל!

ולאחר זמנו של שמעון הצדיק, שכבר לא אירע אותו נס בנר מערבי — אם נכנס להיכל ומצאן לשני הנרות המזרחיים שכבר כבו, הרי הוא מודשנן לפתילותיהם מהאפר שבראשיהם, ומדליקן מן הנרות האחרים שעדיין דולקים. ואם לא נשארו נרות דולקים, היה מדליק אותם את שני הנרות המזרחיים מאש מזבח העולה.

ולא היה זה דישון גמור של החלפת השמן והפתילות, כבשאר הנרות. אלא בשמן ובפתילות הישנות היה מדליקם.

וטעם הדלקתם הוא, כדי שיהיה ניכר היטב ההפסק שבין הטבת חמשה נרות לשניים אלו.

ואחר כך מודשן את שאר חמשת הנרות

הדרן עלך אמר להם הממונה

ויעויין לקמן לג א.

זמן שאפשר לאחרם. חזון איש, מנחות סימן ל"ו.

עוד כתב שם, שאף לדעת הרמב"ם, אם מצא לנר מערבי שכבה, מדשנו ראשון ומדליקו, בשביל שלא לבטלו מקיום מצות "לפני ה' תמיד".

11. כן היא דרך הברטנורא בביאור מתניתין. ומעין זה נמצא בתשובות הרשב"א סימן ע"ט וש"ט, בדברי השואל.

אבל הרשב"א הקשה עליו, למה היה צריך להדליק את השנים המזרחיים אם כבר? אדרבה, עדיף טפי שייניחם מכובים בלא שידשנם. דבהכי ניכר טפי דמניחם בשביל להפסיק ביניהם לשאר הנרות. דאילו אם מניחם דלוקים יאמר הרואה, דמה שאינו מדשנם, הוא משום שעדיין דולקים

10. והרמב"ם בפירושו המשניות פירש, דאם מצא את שני הנרות המזרחיים דולקים, הרי הוא מניחם. ומיטיב קודם את החמשה המערביים. ולאחר שהפסיק בעבודה אחרת, חוזר ומיטיב את השניים. ואם מצא את שני המזרחיים שכבו, הריהו מטיבם יחד עם השלשה הסמוכים להם, ומניח את השניים המערביים. וחוזר להיטיבם לאחר שהפסיק בעבודה אחרת.

[וכן דעתו שם, ש"נר מערבי" הינו הנר הקיצוני ממערב. ודלא כדעת רוב הראשונים]. והביאור בדבריו הוא, דלכתחלה יש להיטיב את המזרחיות תחלה, משום שבהם פוגע תחלה בכניסתו להיכל. ורק אם מצאם דלוקים, מטיב את השאר קודם. משום שאין ראוי לכבותן כל

פרק לא היו כופתין

מתניתין:

א. לא היו כופתין את הטלה של התמיד בכל ד' רגליו יחד, ואף לא את שתי רגליו הקדמיות לחוד או את השתיים האחוריות לחוד. אלא מעקדין [קושרים] אותן, היד עם הרגל, כעקידת יצחק⁽¹²⁾. ובגמרא מבואר טעמא.

מי שזכו בהעלאת האברים לכבש, היו אווזין בו בטלה בשעת שחיטה, ומסייעין ביד השוחט.

וכך היה אופן עקידתו: הניחוהו לצפון המזבח, לפי ששחיתו בצפון כנגד המזבח, ולא חוצה לו. וראשו של הטלה מונח לצד דרום, כלפי המזבח, לפי שצריך לקרב את השחיטה למזבח ככל שאפשר, כדכתיב "על ירך המזבח". ורגליו לצד צפון. ופניו מוטים לצד מערב, כלפי ההיכל. משום דכתיב "ושחט אותו לפני ה'".

והשוחט עומד בקרן המזבח הצפונית,

ממזרח לקרבן, ופניו לצד מערב, כלפי ההיכל. [ומקבל הדם עומד לידו באלכסון ומצדד פניו לצד דרום, לראש הטלה].

וחלוקים תמיד של שחר ושל בין הערביים במקום שחיתם.

עשרים וארבע טבעות היו קבועות ברצפת העזרה, לצד המזבח מצפון. שבתוכם היו מכניסים את צואר הקרבן, בשביל שלא יזוז בשעת השחיטה. וכנגד כ"ד משמרות כהונה היו. טבעת לכל משמרת. והיו הטבעות מסודרות בשש שורות ההולכות ממזרח למערב. ובכל שורה ארבע טבעות מצפון לדרום.

תמיד של שחר היה נשחט על [בסמוך] לקרן צפונית מערבית של המזבח, על הטבעת המערבית של השורה השניה מהמזבח. ופני השוחט וצואר הבהמה הם באלכסון לצפון מערב, בשביל שלא יוסתר מקום השחיטה מאור השמש הבא בבוקר ממזרח.

הם. מדליקן, בשביל לקיים "לפני ה' תמיד". ואף דלא נאמר כן אלא בנר המערבי שהוא השני שמצד מזרח, מכל מקום אם לא ידליק את המזרחי הסמוך לו, לא יחשב השני לו "נר מערבי".

12. והרמב"ם בפירושו המשניות פירש, שלא היו כופתים אותו כלל. אלא "מעקדין" פירושו, שהיו אווזים ידו ורגלו. וכן פסק בפרק א' מתמידין ומוספין.

(וצריך עיון ממה שפירש בסמוך שבטבעות

וגם חלק עליו, וכתב שאם שאר הנרות דולקים, אין לכבותם. ובפרט לנר המערבי, דכתיב ביה "לפני ה' תמיד".

לכך פירש דלית ליה לתנא דמתניתין הפסק בין חמש נרות לשני נרות, בהטבה של שחר. ולא מהפסקה מיירי. אלא הא דקתני הכא "מצא שני מזרחיים דולקין, מדשן את השאר", היינו דוקא לאותם הנרות שכבו כבר. אבל את הדולקין אינו רשאי לכבות, ואף לא בשאר חמשת הנרות. ואם מצא למזרחיים שכבו —

והעולה טעונה שתי מתנות שהן ארבע. כלומר, שתי המתנות ניתנות על ארבעת צידי המזבח. כדכתיב "וזרקו את הדם על המזבח סביב".

וכך היה סדר נתינתן: **בא** לו הזורק לקרן מזרחית צפונית של המזבח, ונותן שם מהדם זריקה אחת, שהיתה מתפשטת למזרחה של הקרן ולצפוניה. ואחר כך בא לקרן מערבית דרומית, ונותן זריקה אחת שהיתה מתפשטת למערבה של הקרן ולדרומה. ונמצא הדם ניתן על ארבעת כותלי המזבח⁽¹⁴⁾.

[ולא על הקרנות שבראש המזבח היה נותן את הדם. אלא היה עומד על הרצפה, וזורק למרחוק לקיר המזבח, למטה מחוט הסיקרא

ולא שחט בטבעת של השורה הראשונה מהמזבח, משום ששם היה מסתיר גובה המזבח שהוא עשר אמות את אור השמש. ובעינין שתהיה השחיטה "כנגד היום", כלומר מול השמש, כדדריש בגמרא⁽¹³⁾. אבל יותר מכך לא הרחיקו. משום דכל מה דאפשר סמכינן למזבח, כדכתיב "על ירך המזבח".

ואילו תמיד של בין הערביים היה נשחט על [בסמוך] לקרן צפונית מזרחית של המזבח, על הטבעת המזרחית של השורה השנייה. ובגמרא מבואר טעמא.

שחט השוחט, וקבל המקבל את הדם בשביל לזרקו על המזבח [שאותו הכהן שזכה בזריקת הדם, הוא היה מקבלו ומוליכו למזבח].

שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין]. ופוגע בתחלה בקרן דרומית מזרחית. [שהרי הכבש הוא לדרומו של מזבח]. ומשם הוא ממשיך לקרן צפונית מזרחית, ומשם לקרן צפונית מערבית, ומשם לקרן דרומית מערבית. ומהתם ילפינן נמי לעולה, דכסדר הזה עביד.

ואף שלצורך עבודת הדם של עולת בהמה אין עולה הכהן על המזבח אלא מקיפו מלמטה, הרי הוא מתחיל להקיף מדרום שהוא פניו של המזבח, וממזרח שהוא פתח כניסת הבית. אלא דבעולה אינו יכול להתחיל מקרן דרומית מזרחית, לפי שלא היה במקום קרן זו יסוד למזבח. ומתן הדמים של עולה טעון קרן שיש לה יסוד. ולכך התחיל בצפונית מזרחית, וסיים בדרומית מערבית. רש"י יומא טו ב.

והרא"ש כתב בטעמא דמילתא שהיה מסיים בקרן דרומית מערבית, משום שביסוד הדרומי היה שופך לבסוף את שירי הדם.

היו מכניסים את ידי ורגלי הבהמה, במקום לכופתה. ודלא כשאר הראשונים שכתבו שאת ראשו היו מכניסים (שם).

13. מפרש. ורש"י ביומא סב ב כתב, דשחטו בטבעת השנייה ולא בראשונה בשביל שתהיה הראשונה מסייעתו להאחזו בה את רגלי הבהמה. ותוספות שם כתבו, דלא רצו לקרב את התמיד כולי האי למזבח, שמא יטיל גללים. והבעל המאור שם כתב על פי מה דתניא: "מעולם לא יצאה חמה מקרן מזרחית צפונית". ומאחר דבעינן "נגד היום", לכך הרחיקו מעט את התמיד מקרן צפונית.

14. וטעמא דעביד כסדר הזה, משום דבחתטאות הטעונות ארבע מתנות, היה עולה בכבש, ונותן את הדם על ד' הקרנות שבראש המזבח. מתנה אחת לכל קרן. וכשהוא מגיע לראש המזבח הריהו פונה לימין [כדקיימא לן: כל פינות

שבאמצע המזבח].

ואת שיירי הדם שנותר לאחר שתי מתנות אלו, היה שופך על היסוד הדרומי של המזבח⁽¹⁵⁾.

ב. וכשהיה בא להפשיט את הטלה מעורו, לא היה שובר בו את הרגל לצורך ההפשט [כדרך שהטבחים עושים, ששוכרים רגל אחת ועושים נקב ברגל השניה, ומכניסים את הראשונה דרך הנקב של השניה. ותולין את הבהמה ברגליה המשולבות, ומפשיטים אותה]. משום שאם יעשה כן, הרי כשיחתוך את רגל ימין תפול כל הבהמה לארץ. לפי שתחובה אותה הרגל ברגל האחרת והן תלויות משולבות יחד⁽¹⁾.

אלא נוקבו לטלה מתחת ערקובו [הברך] בשתי רגליו האחוריות. ותולה את שתי הרגלים בו [בנקבים אלו] באונקליות שעל

העמודים. ומעתה, אף אם יחתוך את הרגל הימנית, עדיין תשאר הבהמה תלויה ברגלה השמאלית.

היה מתחיל להפשיט מלמעלה מצד הרגלים, ומפשיט ויורד עד שמוגיע לחזה! נמצאת הבהמה מופשטת כולה, מלבד מקום החזה ולמטה הימנו לצד הראש⁽²⁾.

וכשהגיע לחזה והפסיק את ההפשט, חתך את הראש עם עורו, ונתנו למי שזכה בו להעלותו לכבש, לפי שאין הראש טעון הפשט. וחיתוכו מהגוף קודם לכל האברים, משום שהוא קודם להם בהקטרה.

אחר כך חתך את ארבעת הכרעים [החלק התחתון של הרגל]⁽³⁾ שכבר הופשטו, ונתנו למי שזכה בהן! שאף את כרעי הידים כבר היה יכול לחתוך, משום שאף הם הופשטו כבר⁽⁴⁾.

15. שכל דם שניתן ממנו על המזבח הפנימי, היו שיריו נשפכים על יסוד המערבי של המזבח. כדכתיב "ואת כל הדם ישפוך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד", והיינו מערב. ומינה ילפינן שכל הניתנין על המזבח החיצון, נשפכין שייריהם אל יסוד דרומי. מה חטאות הפנימיות שופך את שירי הדם ביסוד שפוגע בו ראשון ביציאתו מן היכל, אף הניתנין על המזבח, שופך את השירים ביסוד שפוגע בו ראשון בירידתו מן הכבש, והיינו יסוד דרומי. שהרי הכבש לדרום המזבח הוא.

ואף דאין "ירידה" מן הכבש אלא בנתינת דם חטאת, אבל בעולה לא היה הכהן עולה כלל למזבח לצורך זריקת דמה אלא זורק את הדם מלמטה, מכל מקום, ילפינן כן נמי לעולה, כשם שילפינן שמתן דמה הוא בהקפת ימין, כאמור לעיל.

1. כן כתב המפרש. אבל הברטנורא כתב, דאתא לאפוקי שלא יחתוך את הרגל עם עורה, שהרי אף הכרעיים הם בכלל הפשט. [וההפשט קודם לניתוח. תפארת ישראל].

וגם מהרא"ש נראה דלא פירש כהמפרש.

2. ומה שלא גמר עדיין את ההפשט עד מקום חיתוך הראש, והמתין עד לאחר חיתוך הראש והכרעיים, היינו משום שלא תתקרב הבהמה בינתיים במקום החזה והלב. שאם יתקרב הלב לא יצא דמו כשהוא קורעו. ראב"ד.

3. ועדיין נשארו שתי הרגלים האחוריות תלויות בעמודים. משום שהנקבים שבהם נתלו, היו קצת למטה ממקום חיתוך הכרעיים. רש"ש.

4. כן כתב המפרש. ועיין בביאורי הגר"א.